

Omek

Ékev 5785

2025. augusztus 14.

Tórai áldások: csak a kenyér?

A vallásos zsidó élet egyik meghatározó jellemzője: az áldások. Mindenért „áldjuk” a Teremtőt! Nemcsak akkor, ha hálálunk neki.

Noha hétköznapi értelemben az áldás az, amikor a Teremtő megáld minket, különleges segítséggel és gondoskodással kísérve cselekedeteinket. A zsidóságban azonban az áldás új értelmet nyer. Hiszen az imáink is áldások formájában lettek megfogalmazva: például főimánk, az *Ámidá*, melyet naponta háromszor mondunk el, 19 áldásból áll.

Felmerül a kérdés: vajon mindez a Tóra isteni tanítása alapján van így, vagy a Bölcsseink emberi belátásának eredménye?

A mostani hetiszakaszból jól ismert az egyetlen olyan mondat, amely szinte nyilvánvalóan tartalmazza a (kenyér fogyasztásával járó) étkezés utáni áldás, azaz *bencsolás* – másnéven *birkát hámazon* – parancsolatát:

„És enni fogsz, és jól fogsz lakni, és áldani fogod Örökkévaló Istenedet a jó országért, amit adott neked” (Mózes 5., 8:10)

Ez alapján sokan úgy gondolják, hogy az áldások valójában rabbinikus rendeletek, melyet a *bencsolás* tórai micvájának mintájára vezettek be a Talmud Bölcssei. Ha azonban közelebbről szemügyre vesszük a forrásokat, akkor azt láthatjuk, hogy ez nem egészen pontos.

IV. évfolyam, 41. szám

IMPRESSZUM

Az *omek* szó jelentése: mélység. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség

Székhely: 1084 Budapest, Scheiber Sándor u. 2.

Felelős kiadó-szerkesztő:

Szántó-Várnagy Binjomin

Lapterv: Novák Tamás

Borítókép: summa @ Pixabay

Terjesztés: Vida Ákos

Megjelenik 150 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

Csatlakozz az OMEK támogatói

köréhez! Támogasd havonta a nyomtatást, és részesülj kedvezményekben. *További részletek:*

<https://orti.hu/omek-tamogatok>

Nemcsak az ételekre, vagyis a fizikai élvezetre, hanem a szellemi élvezetre, a Tóra tanulására is áldást kell mondanunk:

„Rav Jehuda mondta: honnan tudjuk, hogy az **étkezés utáni áldás** tórai kötelezettség? Ahogyan írva van: 'és enni fogsz, és jól fogsz lakni, és áldani fogod [...]'

Honnan tudjuk, hogy a **Tóratanulás előtt mondott áldás** tórai kötelezettség? Ahogyan írva van: 'amikor az Örökkévaló Nevét hívom, adjatok nagyságot Istenünknek!'” (Beráchot 21a, Mózes 5., 32:3 alapján)

Ebből a talmudi forrásból nyilvánvalóan kitűnik, hogy technikailag nincsen különbség a két áldás között: mindkettő tórai parancs, mindkettőnek megvan a maga pontos forrása.

Igaz ugyan, hogy a Misna Berura idézi, hogy vita van a Talmud után élt rabbik között arról, hogy vajon a Tórára mondott áldás tórai vagy rabbinikus eredetű. Ugyanitt különféle praktikus megoldásokat javasol arra az esetre, ha valakinek kétsége van, hogy elmondta-e már az áldást vagy sem, meg kell-e ismételnie².

Az Áruch HáSulchán azonban elárulja, hogy az egyetlen „forrásunk”, mely szerint rabbinikus, az Rámbám feltételezett véleménye. Amikor Rámbám [Maimonidész] felsorolta a Tóra 613 parancsolatát, ezt a parancsot kihagyta a felsorolásából. Feketén-fehéren leírva azonban sehol nem találjuk meg törvénykönyvében azt, hogy szerinte ez nem

tórai micva.

Az Áruch HáSulchán éppen ezért azt javasolja, hogy még a Rámbám sem vitathatja ezt a tényt³. Azért nem sorolta fel az áldást külön micvaként, mivel az áldás maga is része a Tóratanulás micvájának. Ugyanez a logika nem mondható el az étkezés utáni áldás esetében, hiszen enni nem micva, hanem a létezésünk szükséges feltétele – ellentétben a Tóratanulással.

Az étkezés és Tóratanulás áldásai tehát tórai eredetűek – mi a helyzet azonban az összes többi áldással?

A Midrás magyarázata szerint Dávid király rendelte el, hogy mindennap mondjunk száz áldást(ld. Bámidbár Rábá 18, Sulchán Áruch OC 46:3). A Talmud azonban ugyanezt éppen a mi hetiszakaszunkból vezeti le:

„És most, Izrael, **mit [má]** kíván tőled Örökkévaló Istened?” (10:12)

A Talmud magyarázata szerint nem úgy kell olvasnunk, hogy *mit [má]*, hanem hogy *százat [méá]* (ld. Menáchot 43b). Ugyanitt a Toszfo megdöbbenő megfigyelést tesz: az idézett mondat éppen 100 betűből áll⁴.

Mindezek alapján igen világosnak látszik, hogy **az áldások koncepciója mélyen a Tórában gyökerezik**. Noha az áldások konkrét formáját és szövegezését Bölcsseinknek köszönhetjük, a legfontosabb irányelveket már a Tórában is megtalálhatjuk.

¹ Ugyanebből a mondatból a Talmud egy másik helyen azt is kitárazulja, hogy ha hárman vagy többen együtt eszünk, akkor felhívást [zimun] mondunk a bencsolás előtt („Rábotáj, nevárech!” – azaz: „Uram, mondjunk áldást!”).

Az Áruch HáSulchán 47:3-4 érdekes elemzést közöl a Jeruzsálemi Talmud alapján, mely lehetséges kapcsolatot vázol a kétféle téma között, hiszen a Tóratanulás ügyében is van a zimunhoz hasonló szituáció. A Tóra nyilvános felolvasása során hététköznaponként ugyanis valóban éppen három embert hívunk fel.

² Misna Berura 47:1. Ha bármilyen ügyben kétségünk támad, annak alapján szoktunk dönteni, hogy a kétség tórai vagy rabbinikus eredetű. Ha tórai, akkor szigorítjuk, ha rabbinikus, akkor könnyítjük. Így esetünkben, ha a Tórára mondandó áldást tórainak tekintjük, akkor mindenféleképpen újra el kellene mondanunk azt kétség esetén.

³ A Talmudban számos helyen találhatunk olyan „tórai bizonyítékot”, mely valójában nem egészen bizonyíték, csak ún. ászmáchtá, azaz egyfajta emlékeztető, tematikájában hasonló tórai mondat, amire a rabbik parancsolatot építettek.

Rámbám véleményének elemzői is hajlanak affelé, hogy a fenti talmudi szakaszt ászmáchtának tekinti. Azonban ez igen nehéz érvelés, hiszen láthatjuk, hogy a Talmud teljesen egyenértékűnek tekinti a bencsolással, melynek tórai státusza mindenféle vitán felül áll.

⁴ Érdekes adalék, hogy a Talmud és a Midrás magyarázata csak első pillantásra mondanak ellent egymásnak. Ha azonban a tágabb kontextusukat is elolvassuk, láthatjuk, hogy utalás szintjén összefonódnak: a talmudi rész is beszél Dávid királyról, valamint a Midrás is idézi a fenti tórai mondatot.

A három különleges tulajdonság – ismertetőjegy vagy ajándék?

„Három ismertetőjegye van Izraelnek: irgalmasak, szégyenlősek, és jót cselekvők.

Irgalmasak, ahogyan írva van: 'És adni fog neked irgalmat, és irgalmazni fog rajtad, és megsokasít' (Mózes 5., 13:19)

Szégyenlősek, ahogyan írva van: 'Azért, hogy legyen az Ő félelme előttetek' (Mózes 2., 20:17)

Jót cselekvők, ahogyan írva van: 'Azért, hogy megparancsolja a fiainak és háza népének...' (Mózes 1., 18:19)

Mindenki, akiben megvan ez a három ismertetőjegy, alkalmas arra, hogy csatlakozzon ehhez a néphez." (Jevámot 79a)

Így írja a Babilóniai Talmud a három jelet, melyről megismerhetők Ábrahám, Izsák és Jákob leszármazottai. A Jeruzsálemi Talmudban azonban két apróbb változtatást találunk ehhez képest (ld. Szanhedrin 6:7).

Az egyik az, hogy nem „ismertetőjegy”-nek [szimán] nevezi őket, hanem „jó ajándéknak” [mátáná tová]. A másik pedig, hogy a harmadik tulajdonsághoz egy másik forrást hoz, ami éppen az aktuális hetiszakaszunk első mondata:

„És lesz, ha meghallgatjátok ezeket a rendeleteket, és őrzitek és megcselekszitek azokat, akkor megőrzi Örökkévaló Istened neked **a szövetséget és a jósgot**, amiről megesküdtél őseidnek.” (Mózes 5., 7:12)

Felmerül a kérdés, hogy miért éppen ez a három tulajdonság szerepel?

Az sem világos, hogy miért éppen ezekkel a mondatokkal bizonyítjuk? Hiszen a Tórában számos más mondatot is találhatnánk ugyanehhez a három témához.

A Sulchán Áruch leírja, hogy ha olyan emberrel találkozunk, akiből mindezek a jelek hiányoznak, azzal ne házasodjunk össze, mert nem lehet feltételezni az illetőről azt, hogy népünkhöz tartozik (ld. EE 2:2, Rámbám, Iszuré Biá 19:17).

Ez pedig jól megfelel a Talmudból fent idézett mondatnak:

„akiben megvan ez a három, **alkalmas arra, hogy csatlakozzon** ehhez a néphez”.

Ami azonban furcsa ebben, az az, hogy nem világos: zsidó származásról vagy későbbi csatlakozásról (betérésről) van szó? Az „ismertetőjegy” kifejezés az előbbi bizonyítaná, a „csatlakozás” kifejezés azonban éppen az utóbbit.

Ez az észrevétel megmagyarázza azt, hogy miért éppen ezt a három mondatot használja a bizonyításra a Jeruzsálemi Talmud – köztünk éppen a mi hetiszakaszunk nyitó mondatát is.

Hiszen így már mindhárom mondat szerint a három tulajdonság – isteni ajándék, nem pedig előzetesen létező érdem.

Az irgalmasságnál írt mondat a bálványimádó város [ir hánidáchát] témája kapcsán szerepel, melyet el kell pusztítani. Utána azonban az Örökkévaló irgalmat ad azoknak, akik ebben az ítéletben részt vettek.

Hasonlóan a szégyenlősség arról a félelemről beszél, amit a Tóraadás élménye után kapunk meg.

A jót cselekvésről szóló idézet a Babilóniai Talmudban Ábrahámról szól. A Jeruzsálemi Talmudban azonban ez már jutalom, melyet a nép kollektíven kap, cserébe a Teremtőtől, a

micvák betartásáért.

Mindez nagyszerűen megfelel annak is, hogy a Jeruzsálemi Talmudban már nem „ismertetőjegy”-nek, hanem „jó ajándék”-nak nevezi a három tulajdonságot.

Vagyis nem igaz az, amit első olvasásra gondolhatnánk, hogy kizárólag a zsidó népre lehet igaz ez a három tulajdonság.

Sőt, még a Babilóniai Talmudban szereplő „ismertetőjegy” kifejezés sem azt jelenti, hogy csak zsidók rendelkezhetnek ezekkel a tulajdonságokkal. Hanem azt, hogy ha egy

nem zsidó rendelkezik ezekkel, akkor ő is alkalmas arra, hogy csatlakozzon. Ez magyarázza meg a fent idézett megfogalmazást:

„Mindenki, akiben megvan ez a három ismertetőjegy, **alkalmas arra, hogy csatlakozzon ehhez a néphez.**” (Jevámot 79a)

Mindkét változatban a téma a *gibeoniták* kapcsán merül fel (ld. *Jehosúa* 9.). Ők egy olyan nép voltak, akik csatlakozni akartak az izraelitákhoz. Ha ezek a hiányosságaik nem lettek volna, akkor meg is tehették volna – alkalmasak lettek volna a csatlakozásra.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 18:26 és 19:37 között.

Szombat kimenetele: 20:45.

A zsinagógában **péntek este** 18:00-tól tanulás, 18:30-tól Kábálát Sábát. Ezen a héten a tanuláson és az imán *Lefkovich Kornél* lesz a vendégünk!

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:14-ig.

Hétfő és csütörtök reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Kedd és szerda reggel 7:30-kor imádkozunk a *Bét Jehuda zsinagógában*.

Az OMEK MAGAZIN következő száma 2 hét múlva, *Softim* hetében jelenik meg (*augusztus 28-án*).

Szombat reggeli imák a Bét Jehuda zsinagógában *augusztus* hónapban:

Augusztus 9-én, *Váetchánán* szombatján, valamint
Augusztus 23-án, *Reé* szombatján (**jövő héten!**) 9:00-kor.

Sábát sálom! Gut sábesz!

Az OMEK MAGAZIN IV. évfolyam 41. számát

Gáspár Péter Pál adományozta édesapja

Cvi ben Dovid

Dr. Gáspár Béla (1910-1974) áldott emlékére,
aki körzetünknek egykor előljárója volt.

Legyen a tanulásunk, inspirációnk a lelke felemelkedésére!